

Əliyev Əkbər Əli oğlu
(Əkbər Əlioğlu)

Göyçay Qarabağlar kəndi 1951, 16 mart.

Əslim Qərbi Azərbaycan Zəngəzur mahalı 1957. Qonşu I Ərəb Cəbrili kəndinə köçmüşük. 1959 Göyçay şəhər 4 Nəli məktəb.1969 – məktəbi (1 №li) bitirmişəm. Məktəbdə oxuyarkən 2 aylıq poçtalyon işləmişəm.

1969 6 sayılı kənd peşə məktəbi 197 Əliyev Əkbər Əli oğlu (Əkbər Əlioğlu) Göyçay Qarabağlar kəndi 1951, 16 mart

Əslim Qərbi Azərbaycan Zəngəzur mahalı 1957. Qonşu I Ərəb Cəbrili kəndinə köçmüşük. 1959 Göyçay şəhər 4 Nəli məktəb.1969 – məktəbi (1 №li) bitirmişəm. Məktəbdə

oxuyarkən 2 aylıq poçtalyon işləmişəm.

1969 6 sayılı kənd peşə məktəbi 1970 58 № şəhər peşə məktəbində komendant işləmişəm. 1971-1975 ali təhsil AMEA ədəbiyyat institutunun aspirantura (qiyabi) “Azərbaycan aşığı şeirinin ideya-bədii xüsusiyyətləri” 1987 (XIX əsrin sonu XX əsrin əvvəlləri) namizədlik dissertasiyası elmi rəhbər: əməkdar elm xadimi professor Mirəli Seyidov Göyçay rayon təhsil Şöbəsinə çalışmaq Ulaşlı –şıxlı kənd tam orta məktəbi və Çayarxı kənd ümumi orta məktəbində müəllim.

RTŞ-də çalışmaq (1993-98) son Marina Beynəlxalq Elmlər Akademiyası, Mingəçevir filialının Göyçay şöbəsində müəllim. EKO Energetika Elmlər Akademiyasının Göyçay pedaqoji kollecinə müəllim işləyərkən müasir Azərbaycan ədəbi dili ədəbiyyat tarixi, Xarici ölkələr ədəbiyyatı, Nitq mədəniyyəti, ibtidai siniflərdə ana dilinin tədrisi metodikası fənlərindən dərslər demişəm.

1984- metodist müəllim adı verilib. Professor Zahid Qaralov “ədəbiyyat kabinetini təqdir edib. Prof. Estetik prof. Vidadi Xəlilov dərslərdə əyləşib yardığı məqalədə təqdir edib.

Ali kateqoriyalı müəllim bir neçə sertifikatlar, eləcə də “Öyrədən öyrədən” sertifikatı.

2 şagirdim bədii qiraət üzrə respublika müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.

2 şagirdim respublika İnşa müsabiqəsinin qalibi olmuşdur.

1 şagirdim olimpiadasının iştirakçısı,

7 şagirdim ixtisasımı seçib ədəbiyyat müəllimi olub.

“Fəxri fərman” və təşəkkürnamələr var.

AYB üzvü Gənclik illərində AYB nəzdində “Gənc tənqidçilər studiyasının üzvü olmuşam. Prof. Əkbər Ağayev “Ədəbiyyat və incəsənət” qəzetində uğurlu yol yazaraq əbədi ictimaiyyətə tanındı. AYB XII qurultayın nümayəndəsi 8 qardaş, 2 bacı, 4 nəfəri ali təhsilli bacım texnikuma əla qurtardıqına görə imtahansız qəbul olunub. 2 oğul övladım var. Kiçiyi evlidir, böyüyüm “İqtisad”ı bitirib, maqistrlik oxuyub, subaydır. Atam Əli, Anam Zəhra, nənəm Zəhra....???

Bir sıra kitablara ön sözcü olmuşam, redaktorluq etmişəm. Kitablarıma dəyərli və tanınmış insanlar ön söz yazmış, haqlarında kiçik məqalələr yazılmışdır. 270-dən artıq məqaləm (“Yeni həyat”, “Yeni söz”, “zəhmətkeş”, “göyçay”, “Düzü düz, əyrini əyri”, “Azərbaycan”, “Qobustan”, “Ziyalı”, “Azərbaycan dili və ədəbiyyat tədrisi metodikası” kimi qəzet və jurnallarda çap olmuşam.

Əli Səmədinin, İbrahim Göyçaylının xatirə kitablarında məqaləm yazılmışdır.

1.“Ruhların səsi” – Göyçay şəhidləri haqqında

2. “İkinci doğulmuş” – müstəqillik şəhidi (cəbhəçi)

3. “Azərbaycan aşığı şeiri poetikası”

4.Şama pərvanə kimi”,

5. “Məktəb metodisti”

6. “Göyçay – nə bilirlik” ,

7. “Qapıları döy görüm” (şeirlər), 8.”Gülxani Pənahın bədii nəşri”, 9 “Allahların savaşı” (Şeir və poemalar), 10. “Seçilmişlər”, 11 “Yada düşər xatirələr”, 12 “Kərçicahansız Gülcahan, yaxud əsirin əsəri (povest və hekayələr)

Dəyərli məqalələrim: Əli Rza, Əli Lərim, Məmmədcəfər Cəfərov, Anarın Beşmərtəbəli... Gülxani Pənah, Tofiq Qəhrəmanov, Ətraf Sərraf, Ədalət Əsgəroğlu, Seyran Səxavət, Qulu Xəlilov, Mirəli Seyidov və s. haqqında ədəbi tənqidi. Yaşar Qarayev, Vaqif Yusifli, akad. Muxtar Kazımlı, Gülxani Pənah, Əli Rza Xələfli, Paşa Əfəndiyev, Hafiz Rüstəm, Ətraf Sərraf, Sabir Rüstəmxanlı, Adil Məmmədov təqdir ediblər.

Mirəli Seyidov, Əkbər, artıq sən qoç döyüşünə aslan pəncəsi ilə çıxırsan”. (dissertasiyaya hazırlıq dövründə deyilib).

Paşa Əfəndiyev “bax əsl namuslu və təmiz müdafiə belə olar” dissertasiyasının müdafiəsi zamanı Yaşar Qarayev “Əkbər, Əli Kərim haqqında üç-dörd yeni söz deyə bilmisən”

Asif ata. “Mən sənə gözlərimdə çaxan şimşəkləri görürəm.

Əli Rza: “Göyçayda bir çinar var. Mən gördüyüm, tanıdığım çinardan yazdım”

Cəbhəçi olmuşam – təmizindən.

Bədii iqlimin təzələnməsi onun zənginləşməsinə öz töhfəsini verən yaradıcı simaların fərdi üslubları ilə müəyyənləşir. Bu təzələnmə o zaman əlamətdar olur ki, müəllif bənzərsizliyi, gözənlilikləyi ilə ədəbi hadisəyə çevrilsin və ümumdünya ədəbiyyatı adlanan nehrə axan bir çay kimi hər hansı bir xalqın böyük-kiçikindən asılı olmayaraq milli mənsubiyyətini, mədəniyyət səviyyəsini təyin edən ölçüyə meyarlaşsın. Bu cür şərəfli və əzəmətli mövqeyi öz yaradıcılığında təzahür etdirmək hər sənətkarə nəsib olmur. Lakin bununla belə qlobal sənət meridianına çıxma bilməyən yazıçılar, o demək deyil ki, qələmi yerə qoymalıdır. Aydın ki, hər bədii təfəkkür öz gücü və özünə oxşarlığı ilə doğulur və özünü təsdiq kimi əzəblə bir yola çıxır. Bu mənada fitrət, dözüb uğurlu sona çatmaq hamıda eyni səviyyədə deyil. Bunu nəzərə alıb ən aşağısı cari, milli ədəbiyyatın sferasına çıxan, lakin hələ yaradıcılıq onalılıqlarında professionalıq qazana bilməyən, amma ümid verən yazıçılar barədə susmaq da olmaz. Xüsusən elələri haqqında ki, düşündürə bilir, əsərlərində tutumlu məzmun, ifadə üsullarında işıqlı təzəlik, fəhm, duyum bucağı görürük. Bu baxımdan əvvəllər ədəbi jurnallarda əsərlərini oxuduğumuz, tənqid jurnallarında uğurlu mövqedən adına rast gəl-

yər qazana bilmişdir; ümdə məsələdir ki, yazıçı buna nail olmuşdur: professor Əsgərzadə, Akif, Ziya, Reyhan, Zəkiyyə xala və s. kimi obrazlar insanı təmiz düşüncə və əməllər axarına salır, hətta Çanko (Xankişi) kimi cinayətkarların, Çöhrə kimi “yazıqların” taleyi də hər kəsi öz həyatını düzgün qurmağa, neqativ hallara ayıq gözlə baxmağa çağırır.

“Daş evlərdə” marağımıza səbəb olan problemlərə toxunmaq. Bunlar, daş evlər tut ağacları paraleliyinin adamların taleyi və baxışları ilə qaynaqlaşmasının bədii həllindən, əsərdə qəhrəman mövqeyindən, müəllifin gənc qəhrəmanlarının bədii nəsrimizdəki bənzərləri, yaşamaq dözməkdir və yazıqlıq alın yazısıdır, yoxsa... və. s. dən ibarətdir.

Bədii yaradıcılığın başlıca kriteriyalarından biri əsərin adının seçilməsidir. Əsərə verilən ad həqiqi, yaxud məcazi mənada onun məzmununu, müəllif fikrinin simvolik gərcəkliyini ifadə etməlidir. Bu mənada “Daş evlər” əsərə nə dərəcədə yaraşır? Bu adın əsərdəki mənə tutumunu aşağıdakı cümlə ilə təyin etmək istərdik: “Daş evlərin hamısının altı tut ağacının kökləri idi” (117)... “Tut ağacı babalarımızı gözləyə-gözləyə dünya boyda olub. Onu etibar dünyalaşdırıb, etibarın mənim olsun, tut ağacı” (118). Kökləri üzərində daş evlə-

olunur, (Çankonun həyatında). Lakin romanda Akif, Əsgərzadə, Reyhan, Zəkiyyə obrazlarının hərtərəfli təqdimi bu obrazı qəhrəman kimi seçməyə imkan vermir. Burada qəhrəman mövqeyi ənənəvi qaydada müəyyənləşməmişdir. Bəs onda əsərin əsas qəhrəmanı kimdir, hadisələr daha çox hansı obrazın ətrafında mərkəzləşir, hadisələrə həmin obraz hansı mövqedən yanaşır? Əgər bu qəhrəman rəğbət bəslədiyimiz gəncliyin (Akif, Aqil, Reyhan, Ziya, Tariyel) həyatdırsa, əsərdə onların fəaliyyəti ilə heç bir dərin ictimai konflikt (Tariyel bir qədər müstəsnaqlıq vardır) görə bilmirik və əsərdə onların fəaliyyətinə bu mənada az yer verilib. Yox əgər başqa qəhrəman axtarmalıyıqsa və romanda belə bir qəhrəman varsa, onda gənclərin (Akif, Teyhan, Ziya) həyatının İran dövrü xeyli yığıclamağa ehtiyacdır, ümumiyyətlə, bu hissəni çox asanlıqla az bir səhifədə ümumiləşdirmək olardı. Bəs onda əsərdə qəhrəman kimdir? Bizə elə gəlir ki, o, həyatın özü və bu fonda görünən insanlardır. Onlar həm müsbət keyfiyyətləri, həm də mənfi cəhətləri ilə bizi eyni dərəcədə düşündürür. Müsbətlər imkanlarımızı, özümüzə inamımızı artırır, mənfilər isə həyat haqqında, onun mürəkkəb keşməkeşlərində bürəyən adamların taleyinə ciddi vətəndaşlıq qayğısı ilə yaşamaqda mövqeylə-

“Daş evlər” – düşüncələr

diyimiz Seyran Səxavətin “Daş evlər” romanı marağımıza səbəb olmuşdur. Əsər bir neçə həyatı problemləri özündə cəmləməsi və onların bədii həllində müəllif imkanlarının razılıq doğuran cəhətləri ilə əlamətdardır. Bəzən bunlar razılıq doğurmayan polemik koordinatlarla kəşşir. Belə bir vəziyyət əsər haqqında sözsəzə ehtiyacını daha da zəruriləşdirmişdir və həm də burada müəllifin xeyrinə olacaq elə məsələlər də var ki, bunlar təsvir və hadisələrin bilavasitə anadangəlmə həyatı düşünləri ilə bağlıdır və biz əsəri məhz bu düşünlərə müxtəlif təhkiyyəsindəki münasibət mövqeyinə, bədii yaradıcılığın bir sıra komponentlərinin romanda nə dərəcədə biçimlənməsinə görə ədəbi tənqid sferasına cəlb edirik.

Əsər bir kökdən budaq atmayan, lakin müxtəlif hadisələrin zəruri, inandırıcı görünən təsadüfi çarpazlaşmaları üzərində öz bütövlüyünü qərarlaşdırmış, mürəkkəb konstruksiyalı, bənzərsiz kompozisiya struktur görkəmini almışdır. Bir-birinə çuğlaşan hadisələrin fonunda gördüyümüz adamların taleləri, həyat yolları da bir-birinə bənzəmir. Bu, romanın əvvəlində belədir, sonra isə ümumi bir ağrının nəticəsinin, uğurun gözlənilən akkordlarının oxşarları vardır. Mayası belə yoğrulduğundan bunu, əsər üçün müsbət hal hesab edirik. Çünki belə vəziyyət situasiyaların real təsvir və boyaları hesabına bədii həqiqətə qovuşmuşdur.

Romanda ictimai həyata müəllif mövqeyi aydındır və o, sosial məzmun kəsb edərək də-

rin ucaldığı tut ağacı babalarımızın ən gözəl, yaşarı adətlərinin, yüz illərin nişanəsidir. Ululara söykənmək, kökə bağlılığın izləri bütün zamanlar boyu bəşəri məzmun kəsb etmişdir. Bu mənada tut ağacı simvolik mənə daşıyıcısıdır. Fərhad kişinin ağacı qorumaq cəhdi də buna işarədir. Daş evlər isə ağacın kökləri üzərində dayanmışdır, adamlar da bu daş evlərdə yaşayırlar. Daş evlərdə ağacın kökləri üzərində özündə bir simvolika vardır. Yaxşı olardı ki, müəllif tut ağacı - daş evlər simvolik paralelliyinin vəhdətini əsər boyu məhz onların görmə bucağından adamların taleyi ilə qarşılaşdırardı. Bir ad kimi belə olduqda konkret ideya, dərin və güclü məcaz daş evləri xüsusi maraq və sevgi hədəfinə çevirirdi: Təəssüf ki, “Daş evlər” belə bir dəyərli yükü çiyinə ala bilməmişdir. Məhz buradan (daş evlərdən) dünyaya tut ağacının kökləri kimi addımlayan insan əməlləri, düşüncələri, bu adın sərkərdəliyi ilə bədii həllini tapaydı. Üzərində möhkəm dayanmış daş evlər buradakı adamları, bu insanlarla ünsiyyətdə onları həmişəlik durulaşdırma, yaxşıların sayını artırma bilirdi.

Ədəbi təcrübə göstərir ki, bədii qəhrəman “xırda” adamların içərisindən də seçilə bilər və özünün ziddiyyətli, naqis cəhətləri ilə verilməlidir. Bir şərtlə ki, qəhrəman öz xırdalığında hər hansı bir ideali təsdiqləyə bilsin, təbiətinin işıqlı guşələri həyatın neqativliklərini açıqlamağa, onlara qarşı barışmaz mövqedə dayanmağa imkan versin. Belə bir cəhət “Daş evlər”də müşahidə

rimizi dəqiqləşdirir. Həmin obrazlar həyatı mövqelərini, durumlarını təyin edir və bu mənada müəllifin əsərə konkret qəhrəman seçməməsi təbii görünür. Onlar özləri haqqında əsil tərifi və tənqidi məhz həyatı durumlarına, mövqelərinə görə alırlar. Onların içərisində Çankonun ömür yolu ibrətləndirici olsa da, öz mənfiyyətində əsilləşir. Əsər elə nikbin sonluqla bitir ki, biz bununla Çankonun tutulmasını nəzərdə tuturuq, sevinirik ki, əvvəllər itirdiyimiz gözəl insanı, elmə böyük töhvə verə biləcək alimi yenidən qazanırıq.

Çankonun tutulması yenidən doğulmasıdır. Çünki inanırıq ki, o, qanuni cəzasını aldıqdan sonra əsil alim kimi cəmiyyət onun kəşfini qəbul edəcək, bir insan kimi keçmiş izzət və şərəfini özünə qaytaracaqdır. Bu baxımdan digər surətlərin fəaliyyəti rəğbətə layiq olsa da, onların şəxsi taleləri qəlbimizi ağrıdır, təəssüf hissi doğurur. Çöhrə, Salman, Çankonun arvadı, bacısı və Zəkiyyə xala belə obrazlardandır. Əsərdə Rufayla Tariyel belələrinə “yazıq adamlar” konsepsiyası ilə yanaşırlar. Həyatda bu cür adamlara təsadüf olunur. Lakin bu yazıqların hamısının taleyinə təəssüf etmək gərəksizdir. Götürək Salmanı – ona niyə yazıq deməliyik: ona görə ki, Şükufə onu özünə ər saymır, oynasına döydürür? Ona görə ki, bu təhqir və haqsızlığa, əxlaqsızlığa ömrü boyu dözüür? Təqsirkar kimdir – Salmanın özü.

(Davamı var)